

РЕЦЕНЗІЇ

ОЛЬГА КРАСНИЦЬКА

СИМВОЛІЧНА РЕГУЛЯЦІЯ ДІЙ І ВЧИНКІВ ОСОБИСТОСТІ У ПСИХОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ

У сучасній психологічній науці триває вивчення природи символу, його місця в регуляції дій і вчинків людини та загалом ролі в організації психічної сфери особистості (В. В. Клименко, О. О. Потєбня, О. В. Соловйов, К. Г. Юнг). Кожна людина у процесі своєї діяльності, при спілкуванні навіть на підсвідомому рівні послуговується символами. Взаємодіючи з іншими, особистість використовує не лише вербальне, а й невербальне мовлення. В цьому контексті символ є як психолінгвістичною одиницею, що несе в закодованому вигляді думки, почуття та образи, так і кодом, у якому містяться чуттєво-інтуїтивні структури психічного відображення, що передається іншій людині.

В лютому 2017 року вийшла з друку монографія «Психологія символічної регуляції поведінки особистості», автором якої є начальник кафедри суспільних наук Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, кандидат психологічних наук, доцент Хміляр Олег Федорович. На сторінках монографії символ постає як синтез думок, почуттів і образів, як інформаційно-енергетичне утворення, що конструює та породжує в людини нескінченний ряд станів предмета чи явища й регулює її дії і вчинки. Символ розкрито з різних сторін: психологічної, філософсько-антропологічної, лінгвістичної, структурно-семіотичної та етнологічної. Завдяки символу особистість розуміє, будує та регулює міжособистісні стосунки. Розуміння символів допомагає людині кодувати й декодувати психомоторну поведінку інших.

Чіткий, послідовний і логічний виклад матеріалу дослідження дав змогу повною мірою розкрити багаторічний досвід вивчення проблеми кодування, декодування та розуміння повідомлень у формі чуттєво-інтуїтивних символів і перетворення їх у регулятор дії іншої людини.

В монографії ґрунтовна увага приділена емпіричному дослідженню жесту як психомоторно-символічного регулятора дій і вчинків людини, що дало змогу розширити й поглибити наукові уявлення про смислову позицію особистості. Жест постає як код, що одночасно відображає характер взаємодії з оточуючими, допомагає особистості орієнтуватися в наочній ситуації та планувати свою діяльність.

Автором визначено регуляторні властивості жесту у процесі розв'язування евристичних задач. Як відомо, людина використовує жести разом із мовленням, вони не просто його доповнюють, але й дають змогу орієнтуватися у просторі. Це, у свою чергу, вказує напрямок пошуку в розв'язуванні задачі й регулює поведінку особистості. Як психомоторний код жест сприяє розумінню прихованого смислу задачі.

Кодуючи повідомлення жестом, людина відправляє іншій не лише його змістовну частину, а й передає емоції, показуючи індивідуальне ставлення до неї. У спільній діяльності це допомагає сформувати спільне смислове поле, що регулює дії і вчинки особистості.

Регулюючи поведінку символом, особистість будує систему уявлень про ситуацію,

світ у цілому, своє місце в ньому. Обмірковуючи певну ситуацію, власну поведінку в ній, людина використовує жестикуляцію, що виконує функції не лише вираження стану чи регулювання процесу взаємодії, а й самоорганізації поведінки. Смислова позиція особистості, виражаючись в жесті, сприяє осмисленню ситуації та посиленню позиції особистості.

Деталізуючи процес декодування жестово-символічної мови у професійній діяльності людини, зокрема диригентів і музикантів-виконавців, а також офіцерів військово-морських сил та льотчиків, в монографії показано, що мова жестів не знає меж. За її допомогою можна передавати повідомлення в будь-якій сфері діяльності. Вона оптимізує процес передавання, сприймання й розуміння інформації, а інколи є основною заради збереження життя в особливих умовах діяльності, запобігання аварій та катастроф.

Цікавим видалося декодування поз людини як жестового конвенційного символу. Особливо привертає увагу трактування поз у різних культурах, наприклад, представниками країн Америки, Африки, Європи, Австралії, Китаю, Японії.

Доречно звернути увагу на процес символічної регуляції ціннісно-орієнтаційної сфери особистості. Адже, проникаючи в сутнісні глибини психіки особистості, символ дає

змогу розмежувати цінності, декларовані особистістю, та цінності, безпосередньо нею сповідувані. Ця властивість символу дає змогу особистості корегувати свою ціннісно-орієнтаційну сферу, особливо в умовах професійної діяльності.

Надбанням автора монографії стало визначення сутності психомоторного символу як засобу зображення образів, думок і почуттів людини; виявлення його регуляторних властивостей; виділення основних напрямків руху символічної інформації в системі взаємин та регуляції власних дій людини; з'ясування зв'язків між жестово-символічним вираженням і смисловою позицією особистості. А також розробка заходів подолання непорозуміння у сприйманні, розумінні та символічній регуляції дій і вчинків у системі "людина-людина".

Монографія Хміляра Олега Федоровича вражає своєю змістовністю, наповненістю, багатовекторністю розкриття проблеми символічної регуляції дій і вчинків особистості, гарною ілюстрованістю, доступністю викладу матеріалу. Вона стане в нагоді психологам, педагогам, науковим та науково-педагогічним працівникам, які займаються дослідженням сфери регуляції дій і вчинків людини, а також усім тим, хто цікавиться вивченням проблематики психомоторного спілкування.